

חכם מה הוא אומר

על לקוויות למידה. על בעיות שפה. העשרה ונוריינות. על שטף דיבור וגמגום. על בעיות שמיעה ועיבוד שמיעתי. וגם על דיבור בשתי שפות בבית. תחום "קלינאות התקשרות" על קצה המזלג.

☒ יוחנן בן 9 לומד בכיתה ג' בתלמוד תורה "בינת חכמים" באחת הערים החרדיות אשר במרכז הארץ. יוחנן בן שלישי במשפחה. שני אחיו הגדולים לומדים גם הם בתלמוד תורה "בינת חכמים" ומהווים ייצוג מכובד למשפחה מכובדת ומיוחסת. כאמור האחים הגדולים מרוויים את ההורים הסבים והסבתות רוב נחת וסיפוק בתמהיל זעיר של גאווה חיובית. לא כן יוחנן. כל רואיו סבורים וחושבים שהוא בעצם שייך "בטעות" למשפחה זו. הכל התחיל אצלו למעשה על צד שמאל. החל מהגן כאשר הגנות המיומנות לא חדלו לרגע להתלונן. ההורים לא נטו לייחס חשיבות מיוחדת ומרובה לתלונות אלו. וכך צעד לו יוחנן במסילה הכל כך לא סלולה. כאשר הגיע יוחנן מיודענו לכיתה ב', המצב היה קשה ממש. מאיזה צד שרק לא תסתכלו על זה. הוא היה "בעייתי" מאוד. החל בענייני דרך ארץ נימוסים וחוצפה. יוחנן היה נראה על פניו חוצפן מדרגה ראשונה. חסר טאקט לחלוטין. הוא לא הפנים קודים חברתיים. והיה מרבה לדבר ב"שפת הידיים" כברירת מחדל טבעית ושגרתית. בשיעורים הוא היה נוהג כדבר שבשגרה לקום ממקומו ולטייל היכן שלבו חפץ, לצאת מהכיתה לסיור ארוך בפרוודורים כסיוע וגיבוי לחברת השמירה, ללא נטילת כל רשות. המחנך והמנהל דיברו בשפה ובסגנון של "פריצת כל הקווים האדומים". ההורים לעומת זאת וכן החונך המקצועי שנשכר בדמים מרובים טענו לעומתם בלהט שמדובר בילד חכם ואינטליגנטי מעל הממוצע. הילד נשלח לבדיקת קשב והחל בטיפול תרופתי שהסתיים בקול ענות חלושה סמוך ונראה למועד תחילת הטיפול - לאחר שהתיאבון של יוחנן נהרס טוטאלית. ההורים עברו בלידת ברירה לטיפול טבעי שמחירו בשמים ויעילותו כיעילות כוסות רוח למת. כך הדבר נסחב עד לכיתה ג' בה אנו עומדים.

☒ באמצע זמן חורף של כיתה ג' "נשבר" למנהל והוא הציב להורים "אולטימטום" או שהילד נשלח ומושלך אחר כבוד הביתה. ללא פרוטקציה וללא התחשבות כל שהיא במעמד המשפחתי. או שהילד עובר "סדרת בדיקות ואבחונים מקיפה". ההורים נלחצו כדבעי וכמתבקש והחלו לקבוע סדרת מועדים לכל סוגי האבחונים הקיימים. לפתע ביום בהיר - כשבוע לפני התחלת האבחונים - קרה בכיתה מאורע אשר הדליק למחנך שלנו אלפי נורות אזהרה מהבהבים. ומעשה שהיה כך היה: בכיתה המקבילה נערכו שיפוצים יסודיים ונרחבים. הפועלים עבדו במרץ רב על מנת לזרז את תהליך השיפוץ והבלגן. והנה - בעוד המחנך דן ספוג כולו בהרצאת עומק הסברות של הוויית דאביי ורביא - והנה לפתע פתאום ללא התרעה נשמע מהכיתה הסמוכה קול נפץ אדיר. מתברר שמכשיר גדול וכבד ממדים נפל מגובה רב על הרצפה וגרם שרשרת של חפצים שנפלו והשמיעו קול מחריש אזוריים. הילדים כולם קפצו ממקומותיהם כנשוכי נחש בחרדה גדולה. למען האמת אף המחנך קפץ ממקומו ונכנס לרמת מתח מסוימת. והנה - בתוך כל הלחץ - לא יאומן, צדה עינו בהשגחה פרטית את יוחנן מיודענו יושב לו בפיתנו הקבועה בשיא הרוגע והשלווה, עסוק בפתקיו ויצירותיו המזורזות, וארשת של נחת על פניו. ריבונו של עולם - חושב לעצמו המחנך - מה זה ועל מה זה? וכי חרש הוא? כיצד אינו קופץ כמו כולם?? כיצד הוא רגוע כל כך?! אתמהה!! ואז נופל לו האסימון ברגע של הארה: "בדיקת שמיעה"!!!

חכם מה הוא אומר

2

תחושה פנימית דקדקה לו ש"כאן טמון הכלב" כאן נמצאת הבעיה. הילד מסכן. לכאורה על פי החשד הוא סובל מלקות שמיעה. אם זה נכון - כל התמונה מתבהרת. מובנת האלימות שלו, שכן אינו שומע מלל ואינו מתקשר. התסכול אף הוא גורם מכריע. חוסר ההשתלבות בחברה וחוסר היכולת להצליח בלמידה אף הם מובנים. עוד יותר מובן טענת החונך הפרטי שהילד נבון ואינטליגנטי. מה שנכון נכון. מה שנשאר זה רק לבדוק אם החשד מבוסס ואמיתי. עוד באותו ערב, יצר המחנך קשר דחוף עם ההורים. וביקש להקפיא את סדרת האבחונים. דבר אחד דחוף ברצוני לברר - חקר המחנך - האם בצעתם לילד בדיקת שמיעה? ההורים גמגמו מעט וניסו לשחזר אם כן או לא. הדבר לא היה פשוט שכן הילד עבר אין ספור בדיקות ואבחונים. לאחר דקות ספורות, נזכרה האם בוודאות שאכן לא. בדיקת שמיעה לא נעשתה לילד. יתירה על כך אפילו "בדיקת סינון" הנעשית לפעוטות לאחר הלידה ברוב בתי החולים, לא התבצעה באותו זמן עקב שיבוש זמני במכשיר. מיותר לציין שההורים אצו רצו בבהילות דחופה לבצע את הבדיקה. והממצאים אכן אשרו שיש ליוחנן לקות שמיעה בינונית אך משמעותית. כזאת המקשה עליו לתפקד מבחינה חברתית ולימודית. אך לא קיצונית שמתגלה באופן מיידי. ואכן כישרונותיו הברוכים עמדו לו לרועץ במקרה זה. ש"בזכותם" הוא הצליח לחפות על הבעיה. מיותר לציין שכל האבחונים היו כעת מיותרים לחלוטין. לא קשב. לא טובה ולא מוקסו. פשוט בעיה פיזית טהורה. מיותר לציין שיוחנן קיבל מכשירי שמיעה טובים. ותוך תקופה קצרה - בסיוע של קלינאית תקשורת לשיפור השפה עלה יוחנן על דרך המלך לגאוות ותפארת המשפחה.

תחום "קלינאות התקשורת":

☒ מורי ורבותי - קוראים נכבדים - התרחיש דלעיל הוא ענף אחד מתוך מספר רב של ענפים הכלולים בתוך התחום הנקרא "קלינאות תקשורת". ככלל - כדאי לתת את הדעת שרוב הנושאים שנדון בהם בכתבה זו בעזרת צורי וגואלי. למרות שמבחינה מקצועית הם מטופלים ומוגדרים כ"פרא רפואיים". מבחינת ההשלכות - עיקר ההשלכות הם בתחום החברתי וההתנהגותי וכמובן בתחום הלימודי. פחות השלכות על איכות החיים הפרטית של הבן אדם כשאינו במסגרת לימודית וחברתית. ובכן - קוראים יקרים - לצורך הכנת כתבה זו. ישבנו לשיחה מאלפת עם טובי אנשי המקצוע מהשורה הראשונה ובכללם מחנכים מיומנים עתירי ניסיון ומנהלים וותיקים בעלי שם. האמת צריכה להיאמר בכל הכנות: למרות עיסוקי זה שנים רבות בתחום לקויות הלמידה. בכל פעם מחדש, לאחר מפגש ושיח כזה של אנשי מקצוע, ניתן לצאת מהכלים עד כמה בעיות "פעוטות" וזוטות היכולות להיפתר בקלות בזמן ובתוך סל הבריאות, הופכות להר ענק עם השלכות עומק והשלכות רוחב כה מסועפות כאשר לא נותנים את הדעת הראויה בזמן הנכון. נחזור לעניינינו: תחום "קלינאות התקשורת" נחלק בהפרדה ראשונית לשני תחומים: א) תחום הדיבור ב) תחום השמיעה. כאשר תחום הדיבור עצמו נחלק לשלושה אגפים: 1) תקשורת 2) שפה 3) דיבור. כאשר "שפה" הכוונה ל"תוכן" הדיבור. ו"דיבור" הכוונה היא ל"צורת" הדיבור. כאן המקום באמת לציין שבארצות הברית מחלקים את התמחות ולימודי ה"קלינאות" לשני חלקים נפרדים. חלק הדיבור בנפרד וחלק השמיעה בנפרד. לעומת זאת כאן בארץ לומדים את שני החלקים בחדא מחתא. כאשר מבחינה חוקית ויבשה, אדם המקבל תעודה יכול ומוסמך באופן תיאורטי לטפל בכל הענפים, הסעיפים ותתי הסעיפים הכלולים ב"קלינאות": בליעה. אכילה. היגוי. גמגום. שמיעה. עיבוד שמיעה. שפה. אוריינות. דחיקת לשון. ועוד כהנה וכהנה. כמובן שאדם מקצוען המעוניין להיות מושלם בתחומו, לוקח שנים שלווה ענפים ובהם הוא מתמקע. כך למשל פגשנו במהלך שיחות היכרות לצורך הכנת כתבה זו - בקלינאים וקלינאיות שבחרו לעצמם את תחום השמיעה והשפה. או לחילופין השפה והדיבור. אך לא מצאנו אדם רציני אחד שעבודתו בשטח בקליניקה בחיי היום יום מתפרסת ומתפזרת על כל התחומים.

חכם מה הוא אומר

ובכן קוראים נכבדים ויקרים - תחום השפה כולל ששה סעיפים מרכזיים ואלו הם:

(א) מודעות פונולוגית

(ב) מורפולוגיה

(ג) זכרון שמיעתי וזכרון עבודה

(ד) שליפה - אחסון נכון

(ה) הפשטה

(ו) תחביר וארגון מלל

לפני שניכנס עמוק לפרטים ופרטי פרטים, חשוב להדגיש באופן כולל וגלובלי: ככל שהשפה של הילד הרך והילד הבוגר והמתבגר תהיה יותר עשירה יותר רוויה גדושה ומושפעת באוצר מילים רחב ככל הניתן. ויחד עם זאת תהיה הכוונה לדיוק. לאחסון נכון. לקטגוריות. להקשרים מרובים ולהסתעפות מקסימאלית של כמה שיותר הקשרים וחיבורים, כך רמת הלמידה תגדל ותעלה באופן דרמטי ומשמעותי מאוד. וכעת נכנס ברשותכם לפרטים:

מודעות פונולוגית:

מודעות פונולוגית - תורת הצליל. המחקרים בשנים האחרונות מייחסים חשיבות רבה עד מאוד לתחום זה הנקרא "מודעות פונולוגית". המעבד הפונולוגי הוא אחראי לעשות "המרה" מהגרפמה לפונמה. לדוגמה האות גימל הצליל שלה הוא: ג. התנועה פתח הצליל שלה הוא: A. דרכי הפעולה בפיתוח ה"מודעות הפונולוגית" הלא רבים המה ומפותחים. ונזכרים רק בקצירת האומר: צליל פותח וסוגר באות ובתנועה. זיהוי צליל מסוים בתוך מילה שלמה (האם יש את האות ג' במילה "אוטובוס"?). שבירת מילה (במילה "פחדן" תוריד "פח" מה נשאר?) והרמה הקשה ביותר הלא היא רמת הפונמות. (פונמה: יחידת הצליל הקטנה ביותר) למשל המילה גִּדּוּל מורכבת מחמישה פונמות. ואלו הם: ג A ד O ל. חשוב מאוד להדגיש: בתחום המודעות הפונולוגית ניתן להתחיל מגיל הרך ממש כאשר הילד מתחיל לדבר. ניתן לבצע את המלאכה בחן בטוב טעם וביצירתיות באופן המתפרש אצל הילד כחוויה חיובית מרתקת ומהנה. מן הראוי להדגיש שעבודה על מודעות פונולוגית מתבצעת במקביל גם אצל מורים בהוראה מתקנת וגם אצל קלינאיות תקשורת. ואחרון חביב אצל הורים מיומנים בעלי יוזמה ויצירתיות.

מורפולוגיה:

מורפולוגיה - תורת הצורות. חוק ההטיות: יחיד ורבים. זכר ונקבה. עבר הווה עתיד. מדבר נוכח נסתר. ברירת המחדל בגיל הרך זה: זכר ויחיד. עם הזמן מתפתחת המורפולוגיה אצל הילד והוא מעשיר את שפתו להטיות ברבים ונקבה. וכך הולך וצובר עוד הטיות נכונות. וניקח נא ברשותכם קוראים נכבדים מספר דוגמאות בכדי לסבר את האוזן: יחיד ורבים. "התרנגול מת בלול". "התרנגולים מתו בלול". עבר ועתיד. "אני ניקיתי את החדר" "אני אנקה את החדר". גופים - ראשון שני שלישי. "אני אפיתי במאפיית מצות". "אתה אפית במאפיית מצות". "הוא אפה במאפיית מצות".

המשמעות של ההתייחסות למורפולוגיה היא בעלת ערך רב מאוד לתהליך הלמידה. ובין היתר - בכך למעשה אנו מבינים בצורה הרבה יותר נהירה את דרשות חז"ל על הפסוקים. ומבינים על נכון את מפרשי הפשט על המקרא ואת

חכם מה הוא אומר

ה"ווארטים" השונים. לא פעם ניתן להיווכח באברך הנראה על פניו בר אוריין כשהוא מצטט אמרה יהודית חסידית נפלאה. אך חמוץ קצת לאזניים חדות למשמע ה"דיוק" הלא נכון. על דרך משל במקום להדגיש את הנקודה הנכונה של למה הפסוק השתמש בלשון נוכח במקום נסתר או להיפך, וכן הווה במקום עבר, מפרש מידוענו ברמה השטחית והמסולפת של זכר ונקבה או יחיד ורבים. וקצת חבל. על כל פנים, התפתחות מורפולוגית נרכשת בכל סביבה. בבית. בתלמוד תורה. במסגרת הכיתתית. ובשעת הצורך אכן כן גם בקליניקה של הקלינאית תקשורת.

זכרון שמיעתי וזכרון עבודה

למעשה כך: הזכרון השמיעתי הוא השלב הראשון מעין ה"קלט". ולעומתו הזכרון עבודה הוא השלב השני מעין ה"עיבוד". בכדי לסבר את האוזן על מה אנו מדברים. ניקח דוגמא מהשטח: אם למשל - המחנך יכריז בכיתתו את המשפט הבא: "תלמידים אהובים נכבדים וחשובים. לאחר הבחינה השבועית בהלכה השביעית ניתן לצאת לשחק ולהשתעשע בחצר הדרומית לפרק זמן של שליש השעה אך ללא משחקי חברה". התבלבלתם? לא נורא. גם התלמידים בכיתה התבלבלו. ולכן כל אחד עושה כהבנתו. ראובן יצא מיד לחצר עוד לפני שעשה את המבחן. שמעון לעומתו עשה את המבחן ויצא לחצר הצפונית הגדולה ושיחק במשחקי חברה. ולוי לעומתם בכלל נשאר תוהה ומבלבל. נטוע למקומו עד רגע זה ועד בכלל. הנה כי כן הרי לנו דוגמא קלאסית של "זכרון שמיעתי" שגם מבוגרים עלולים להיכשל בו. ולתמצית הפנימית של הדברים: ה"זכרון השמיעתי" נמשל בעצם ל"מגש". במידה והמגש הינו קצר ויש בו מקום רק עבור שלושה פריטים. מובן מאליו שאם נכניס בכוח את הפריט הרביעי מה שיקרה זה אחד מהשנים או הפריט הרביעי יפול לארץ, או אחד הפריטים הראשונים יפלו מהמגש. הוא הדין בדיוק נמרץ בשפה. כאשר ה"זכרון השמיעתי" קצר מדי. הילד יתפוס באופן משובש את ההוראה. לעיתים את החלק הראשון של ההוראה הוא יקלוט ואת השאר יפלוט. לעיתים ההפך הוא ינקוט "תפוס לשון אחרון". ולעיתים רבות ייווצר סלט שלם. ובכן - קוראים חשובים - בוודאי הנכם שואלים מה הפתרון? אז הנה הפתרון מחולק לשני מישורים: (א) במישור הביתי והחינוכי: ההורים המחנכים הרכיזים והגוננות יקפידו ברמה סבירה לחלק את ההוראות לחלקים קטנים קונקרטיים. מוחשיים. מדויקים מוגדרים וקצרים. (ב) במישור המקצועי: טיפול אצל קלינאי תקשורת. שם ממתין עבורכם ארגז כלים עשיר ונרחב לטפל בתופעות אלו. כי הרי בשורה התחתונה בכל כיתה יש את הממוצע הכיתתי ואין אפשרות מעשית ואופרטיבית להוריד כל הוראה והוראה למנות קטנות ונמוכות.

זכרון העבודה - לעומת זאת עובד על השלב השני שזה ה"עיבוד" תוך כדי שמיעה לקלוט את הנאמר ולהתחיל לעבד את המסר. רוצים דוגמא? בבקשה: הקלינאי או המורה אומר לילד משפט כמו: "הרכבת הקטנה נסעה מתל אביב לירושלים" והילד יצטרך לומר משפט הפוך כמו: "הרכבת הגדולה נסעה מירושלים לתל אביב". או: "המסחטה החדשה עולה יקר" הילד יהפוך ל: "המסחטה הישנה עולה זול מאוד". כיוון נוסף: המורה אומר את רצף המילים הבאות: "מונית. רכבת. תפוז. אוטובוס". הילד יצטרך לומר את היוצא דופן: במקרה שלנו כמובן זה התפוז שהוא פרי ביחס לכלי התחבורה. או: "מחודד. עפרון. חולצה. מחברת." כמובן התשובה שהילד יאמר זה חולצה שהיא מתוך קטגוריה של בגדים לעומת קטגוריה של מכשירי כתיבה. וכן על זה הדרך ותן לחכם ויחכם עוד.

שליפה - אחסון נכון

הנחת העבודה כאן היא פשוטה: ניקח משל של חדר מסודר. ארונות מסודרים ומגירות מסודרים. בעל הדירה ימצא כמובן את חפציו ביעילות ומהירות. לעומת חדר מפוזר במיוחד אשר כל חפציו מזרקים ללא שימת לב וללא מטרה.

חכם מה הוא אומר

גרביים על ספרים, ומדבקות וצעצועים על החולצות. משקפיים מתחת המיטה. ומבחים תקועים אי שם עמוק בארונות המצעים. מובן מאליו שדיירי הבית יתקשו עד מאוד למצוא משהו שמחפשים. ועל כגון דא נאמר: למצוא מחט בערמת שחת. בדיוק אותו הדבר הנמשל בעניינינו הילד הרך או הבוגר שצורת האחסנה שלו אינה נכונה אלא לקויה. הוא שומע מילה ועוד מילה. אך אינו "מאחסן" אותה במוח ב"מגירה" המתאימה והנכונה. אי לכך ובהתאם לזאת, כאשר יתבקש להוציא מידע הוא יתקשה מאוד "לשלוף" את המילה הנכונה. מאחר ויש אצלו במוח "בלגן" שלם של מילים ללא הקשר, ללא קואורדינציה תיאום והתאמה. אשר על כן במקרה כזה יעבוד איש המקצוע עם התלמיד על קטגוריות כגון: קטגוריה של בעלי חיים. קטגוריה של מכשירי כתיבה. קטגוריה של מאכלים. קטגוריה של מלבושים. קטגוריה של כלי עבודה. קטגוריה של כלי תחבורה. וכן על זה הדרך. **יתירה מזאת:** ככל שנצליח ליצור אצל הילד הרך והבוגר "כבלים" והסתעפות של קשרים והקשרים. נועיל לו עד מאוד בפיתוח השפה. דוגמא: למשל "שולחן" השולחן נמצא בקטגורית הרהיטים. על השולחן מניחים חפצים. על השולחן מניחים בדרך כלל גם מפה - לפחות באירועים חגיגיים. סמוך לשולחן יש כסא. השולחן נמצא בבית. וגם בגן. בכיתה. בתלמוד תורה. בישיבה. בסמינר. ובבית כנסת. השולחן הוא רהיט כבד אשר בדרך כלל לא נועד לתזוזה מהכא להתם. וכעת להיבט הפונולוגי: השולחן מתחיל באות: "שין" והצליל הסוגר שלו זה: "נון". מבחינת הברות יש בו שתי הברות סגורות. ומבחינת הפונמות יש בו שש פונמות. וכך כל מילה בשפה שרק נבחר נוכל לסעף לקטרג ולשייך לאין ספור כיוונים. כל הורה, מחנך, איש מקצוע לפי שפע היצירתיות הספרתיות והאומנותיות הנובע בקרב.

☒ **כיוון עבודה נוסף:** אנו לוקחים שורה של מילים אשר יש בהם קשר פונולוגי וגם קשר דקדוקי של השורש. וגם קשר סמנטי (משמעותי) וכך נעבד ונעבוד עם הילד על מנת לאחסן נכון ובצורה חכמה את המילים והשפה ב"מגירות" אשר במוח. למשל: **צִרְכָּנִיָּה מְצָרְכִים. צֶרֶךְ.** בצרכניה אנו קונים מצרכים אשר יש לנו בהם צורך. הכל שורש אחד. דוגמא נוספת: **מְדַרְכָּה. מְדַרְכִים. דֶּרֶךְ. דוֹרְךְ.** על המדרכה אנו דורכים. כמו כן המדרכה סוללת לנו את הדרך. וכן המדריך יראה לנו את הדרך הנכונה בה נלך. וכן: **מְסַחֵטָה. סוֹחֵטִים. סְחוּטָה.** בכלי אשר שמו מסחטה אנו יוצרים את פעולת הסחיטה ואזי מתקבל התוצאה פרי סחוט. או: **מְסַנֵּנָה. לְסַנֵּן. מְסַנֵּן.** במסננת אנו מסננים את החומר הדרוש סינון. וכך מתקבל מוצר מסונן. ודוגמא אחרונה: **מְאָפֶה. מְאָפֶיה. אוֹפִים.** במאפיה אנו אופים וכך הלקוח מקבל דבר מאפה. וכך - בעצם קוראים נבונים - אנו יוצרים את הקשר והחיבור ביניהם. באופן שיהיה קל לזכרון ולשליפה בעת הצורך באופן זורם וספונטני.

☒ **נקודה חשובה ומהותית -** מבקשים להדגיש באוזנינו אנשי המקצוע: נושא ה"שליפה" זה בעצם התוצר המוגמר ומבחן התוצאה של העבודה הנכונה על כל התחומים דלעיל, קרי; מודעות פונולוגית. זכרון שמיעתי וזכרון עבודה. הסתעפות של ריבוי הקשרים. קטגוריות ומשמעות סמנטית. כאשר העבודה על תחומים אלו יתבצעו היטיב בצורה מקצועית. אזי נוכל לראות ולשמוח בתוצאה הנפלאה של "שליפה" טובה.

הפשטה

☒ הפשטה זה ההיפך הגמור מקונקרטי מוגדר ומוחשי. הפשטה זה דבר לא מוגדר. לא מוחשי ולא נמצא כאן ועכשיו. דוגמא: ילד בגיל הרך, האמא לוקחת לו את הצעצוע האהוב עליו ומחביאה אותו מאחורי גבה. לכאורה החפץ אינו קיים באופן מוחשי הנראה לעין. אך ברגע שהילד קולט שהצעצוע חי וקיים. הוא הבין וקלט דבר מופשט לפי גילו ורמתו. דוגמא נוספת: אנו מסבירים לילד הרך: מה יקרה לעוגה אם היא תשאר הרבה זמן בתנור. או מה יקרה לבקבוק מים אם הוא יישאר הרבה זמן במקפיא. וכן להיפך מה יקרה לארטיק אם נשאיר אותו הרבה זמן מחוץ למקפיא. כל אלו הם תהליכים של "הפשטה" בגיל הרך. ובעצם התהליך הזה מלווה אותנו כל החיים. לא רק בתחומי הלמידה כי אם גם ואולי

חכם מה הוא אומר

אפילו בעיקר בחכמת חיים היום יומית. כדוגמת המעשייה הידועה - ברוח ימי הפסח - עם היהודי שביקש מהרב היתר לשנות ארבע כוסות של חלב בליל הסדר. הרב עשה תהליך של "הפשטה" של דבר שאינו קונקרטי והשליך על המצב בו שרוי המסכן. ושלף בעבורו סכום כסף נכבד עבור כל צרכי החג. בשר ויין תרנגולים מפותמים וכל מטעמים. ובינינו וכי חסר אנשי מקצוע, פוליטיקאים, ואישי ציבור אשר אינם עושים את תהליך ה"הפשטה" הנדרשת מהם כמצופה למעמדם רמתם וגילם?! נחזור לענייננו: התפקיד של הקלינאי תקשורת זה לקחת את תהליך ההפשטה ולהמיר אותו לטקסט. למשפט מילולי. על מנת לבנות את השפה.

תחביר וארגון מלל

ובכן - קוראים נכבדים - לאחר שרכשנו את השפה. אוצר מילים רחב. שפה עשירה. שפה רוויה. שפה מלאה וגדושה. אנו צריכים להתקדם הלאה: לבנות משפט נכון. ואחריו לדעת לבנות רצף של משפטים כדי ליצור קטע. על מנת להעביר את המסרים אותם אנו רוצים להביע. ובכן: תחביר זה מפשט הבנוי נכון: למשל במקום לומר: "יוסי קם בבוקר והלך למכולת לקנות חלב" הילד שאין לו את התחביר הראוי עלול לומר משהו כמו: "יוסי חלב הביא" או: "יוסי חלב מהמכולת". וברור מאילו אשר לכל גיל יש את רמת ויכולת התחביר שלו. וארגון מלל - הכוונה לארגון סדר שלם של משפטים בכדי להגיע לגמר של קטע על מנת להעביר את המסר המרכזי.

ולקראת סיום הדיון בנושא "השפה" לא ניתן שלא לציין את האפיזודה הבאה אותה אנו שומעים מכלי ראשון: ילד מכיתה ב' הגיע לטיפול אצל קלינאית תקשורת. הקלינאית שוחחה איתו על המצב בבית והמצב בכיתה. וניסתה לברר יחד איתו מאלו שיעורים הוא הכי נהנה בכיתה ומאלו שיעורים הוא פחות נהנה. והנה למרבית ההפתעה או בעצם ליתר דיוק שלא למרבית ההפתעה הילד ציין ששיעורים בפרשת השבוע ושיעורי תנ"ך הם השיעורים הקשים ביותר בעבורו. וכאמור אין זה פלא כלל ועיקר כאשר יש ליקוי ב"הבנת הנשמע" השפה דלה לא מוכרת ולא מאורגנת. מה הפלא שהילד ירגיש כמו שיעור הנאמר בשפה הסינית?! ואכן במקרה הספציפי הזה מיותר לציין שלאחר חודשים ספורים של עבודה מקצועית טובה. הילד חזר לתלם והתחיל להתעניין ולרכוש ידע רב רחב ונוסף גם בתחומים הקשורים לשפה ולא רק במקצועות הריאליים.

נסכם את הדברים כך: הן אמת נכון הדבר שישנם אנשים שיש להם חוש מיוחד לרטוריקה ודמגוגיה אך הם חלודים ודלילים מבחינת תוכן ואינטליגנציה, ובצוק העיתים כולנו מכירים לדאבון לב כמה כאלו. אך ברמה העקרונית הבסיסית: כל המחקרים מראים באופן גורף וחד משמעי כי שפה טובה רוויה ועשירה מפתחת במיוחד את האינטליגנציה. והדברים גם הגיוניים ופשוטים; בסך הכל בשורה התחתונה אנו הרי גם "חושבים" בשפה. לא חושבים הרי בסמלים או בסימנים ויזואליים. אשר על כן ברור כשמש בוודאי ובוודאי ששפה נכונה טובה ומורחבת מועילה באופן משמעותי מאוד להתפתחות חינוך הלמידה. ככלל - כדאי לדעת שמחקרים אחרונים מראים כי בעיות במודעות הפונולוגית יפריעו באופן ניכר לרכישת הקריאה. ולעומת זאת לקויות שפה יפריעו באופן משמעותי להתפתחות הבנת הנקרא.

ומכאן לחיתום ואיטום הנושא דנן: נתייחס לחלק הטכני אשר פחות ידוע לציבור הרחב - קהל הקוראים היקר - וחשיבותו היא לעין ערוך. כי לעיתים דברים טובים וגדולים נתקעים בגלל "זוטות" של ממש ומחוסר ידע. אשר על כן ראינו לנכון לבדוק גם את האספקט וההיבט הכלכלי מבחינת החוק. מה כלול בסל הבריאות. מה קופות החולים נותנות. האם יש תורים ארוכים? ואם כן מה הם המניפולציות להתגבר על הקושי הזה. ובכן רבותי - ממחקר קצר שערך כותב השורות עולים הממצאים הבאים: ראשית כל - עד גיל 3 הכל כלול לחלוטין בסל הבריאות! מגיל 3 ועד גיל 9 יש השתתפות של קופות החולים. מגיל 9 ועד גיל 10 יש השתתפות לבעלי ביטוח משלים. מגיל 10 והלאה עליו הקופות מקלסות ומפזמות

חכם מה הוא אומר

את המשפט: מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להימנות וכיוון שעבר זמנו בטל קרבנו. ואין השתתפות - למעט קופה אחת ויחידה (כמעט אמרנו צדיק אחד בסדום. אבל לא. בוא ונעריך את מה שהקופות נותנות, והם נותנות הרבה). - הנותנת השתתפות לבעלי ביטוח משלים עד גיל 18!! ואל נא תשאלו מי ותכשילו אותנו ב"חטא החמור" בעידן המודרני של "פרסום חינם".

ומכאן נפנה לשאלת ה"תורות" הארוכים והמייגעים. מתברר ומסתבר שיש ויש "סחבת" ארוכה ותורים ארוכים עבור טיפולי שפה. העלולים לקחת עד מחצית השנה ויותר. קודם כל ניתבנו ומיקדנו את השאלה לעבר בעלי המקצוע: מה קרה אם הילד החמוד שלנו יקבל את הטיפול בגיל שלוש וחצי או ארבע במקום בגיל שלוש?! סוף העולם?! הוא צעיר מאוד בסך הכל! הופתענו לקבל תשובה אחידה והומוגנית מכל המומחים איתם שוחחנו. כל אחד בסגנונו ושפתו הוא: ממש לא כדאי וראוי להמתין עוד חצי שנה!! חד משמעי!! הפער מצטבר והולך. חלון ההזדמנויות הולך ונסגר. ואפילו משפט כמו: "חודש בגיל הזה שווה ערך לשנה בגילאים המאוחרים" אנו שומעים. יחד עם זאת חובה להדגיש אנו לא שומעים ביטויים כמו "נוק בלתי הפיך". הנזק תמיד הפיך ועובדה שאפילו קופת חולים מסוימת ממנת טיפולי שפה עד גיל 18! אך כפי שנאמר יפה שעה אחת קודם. אי לכך ובהתאם לזאת - אנו נדרשים לסוגיית התורים. מה הם ה"טיפים" אותם יכולים הקוראים לבצע על מנת לזרז את התהליכים ובכך להביא לשיפור הלמידה הדימוי העצמי המצב החברתי וכל ההשלכות הנגזרות מכך. ובכן אלו הם הפתרונות שהצלנו בסייעתא דשמיא להעלות בחכתנו: (א) הזמנת תור בכמה מוקדים בו זמנית. (ב) לבקש "מפגש הדרכה" על בסיס מקום פנוי. לעיתים מטופל חולה או יש לו טיול. (מחק את המיותר) והקלינאי יושב משועמם. פתרון זה יתאים להורים אינטליגנטיים שיתפסו את ה"פואנטה" אך עתותיהם בידם לבצע את השיעורי בית. (יש כזה צירוף?! תמהני.) (ג) הפעלת אנשי הקשר בקהילה. (ד) אחרון חביב והכי לא מניפולטיבי: לפני הצהרים.... הקסם המיוחד שלא פג זוהרו. תקשיבו זה פשוט עניין טכני, לפני הצהרים ההורים בעבודה והילד בלימודים. וזה הזמן שאנשי המקצוע אחרי ארוחת בוקר טובה וכוס קפה מהביל ממתינים לכם במתק שפתיים ופנים מאירות. אכן כן. עם מעט רצון ויצירתיות ניתן הכל (כמעט הכל) לפתור. ונסיים במשפט קצת כבד ורציני אותו אנו שומעים לאורך כל השיחה מאנשי המקצוע ואינם מאפשרים לנו לעשות הנחה ולגזור את המשפט הזה מהכתבה: "אנחנו לא "מוסך" שמביאים את הילד ופותרים את הבעיה". חובה לצרף לכך שיעורי בית, וזה אפשרי גם במשפחות שלנו הברוכות כן ירבו. זה לא פונקציה של זמן אלא של רצון. לפעמים זה אח גדול או אחות גדולה שיכולה לתרגל עם הילד. וכיוצא בכך.

שלא שינו לשונם

ומכאן לנושא שתי השפות בבית - השאלה נצחית - שלא ניתן להתעלם ממנה, ובפרט כאשר מדברים ודנים בנושא השפה. האם טוב נכון וראוי ללמד ילד רך שתי שפות כגון: עברית ואנגלית, או אידיש ועברית או שהדבר מזיק ומונע התפתחות? השאלה אכן מרתקת ואנו מפנים אותה לכיוונו של אנשי המקצוע. והתשובה כמה מפתיעה ואף אחידה, כמעט ואין חילוקי דעות אקוטיות ובולטים בנידון. ובכן תמצית הדברים כך היא: כאשר לילד אין שום בעיה ברכישת השפה ובהתפתחות השפה, אין שום בעיה ללמד שתי שפות ואפילו שלוש שפות!! ואדרבה מחקרים מראים שזה מפתח. וההיגיון בכך פשוט בתכלית: הילד מקבל תפיסת עומק ותפיסת רוחב מסועפת יותר. דוגמא: הילד יודע שאת המילה "גדול" ניתן לבטא בשלושה אופנים: (1) גדול (2) א גרויסע (3) BIG או למשל: המילה צנון: (1) צנון (2) רעטעך (3) RADISH אך צריך לזכור שני דברים חשובים: (א) רכישת השפה בשלמותה תיקח זמן רב יותר. וזה לגיטימי לגמרי וגם הגיוני ומתבקש שכן ניקח נא דוגמא מארון גדול לעומת ארון קטן. ברור שייקח לנו יותר זמן למלאות את הארון הגדול מאשר

חכם מה הוא אומר

את הארון הקטן. (ב) חשוב מאוד להדגיש - משננים באוזנינו בעלי המקצוע: כל דמות תדבר עם הילד בשפה אחת עקבית. כגון: האבא - עברית. האמא - אנגלית. ובחידור - אידיש. אך לא מומלץ לעשות סלט שפעם האבא ידבר אידיש עם הילד ופעם עברית. שכן איזה מין תחביר ייצא לנו ממשפט כזה?!

דרך התחתים

⊗ ומתוכן הדיבור - נעבור ברשותכם קוראים יקרים לצורת הדיבור. ובכן - אנו רוצים לדון בנושא: "שטף הדיבור - גמגום". נתחיל נא מעובדות, מחקרים עדכניים מראים כי אחוז אחד מהאוכלוסייה סובל מבעיית גמגום (או "שטף דיבור" כפי שהמומחים מתעקשים להגדיר זאת). משמעות הדבר כי בכל מחזור לימודים של מאה ילדים יהיה ילד אחד עם בעיית גמגום. אגב - אצל בנים הבעיה שכיחה פי ארבע יותר מאשר אצל בנות. נתון מעניין נוסף מעלה כי בברית המועצות האחוז הוא כפול. כלומר 2% מכלל האוכלוסייה סובלים שם מגמגום. עד כדי כך שפתחו שם "בית חולים למגמגמים". פשוט לשמוע ולא להאמין. מחקר מעניין נוסף - מראה כי באוניברסיטאות אחוזי המגמגמים הוא פי שלוש יותר מאשר בשאר האוכלוסייה. דבר המראה על פי השערת החוקרים כי אנשים אינטליגנטיים נוטים יותר לסבול מתופעה זו.

⊗ אבל - רבותי היקרים - מה לנו כי נעסוק במחקרים. אנו אנשים תכליתיים ורוצים לדעת תכלית האם יש פתרון לבעיה זו או לא. ובכן - ראשית כל נפנים את ההשלכות של ילד ונער בגיל הילדות ובגיל הנעורים המגמגם. ברור לכל בר דעת שיש לכך השלכות משמעותיות. הילד נוטה להתכנס בעצמו. להיות ביישן ומופנם. פחות פעיל מבחינה חברתית. וכן הלאה על זה הדרך. אין ספק שיש לכך מחיר. אי לכך נדרשנו לנושא זה. לבדוק את הפתרונות בשטח. רבותי קוראים נכבדים - צר לנו להרוס לכם את שמחת החג - אך משיחה עם מנהלים בכירים בעלי ניסיון ואישי חינוך מיומנים וותיקים אנו שומעים תשובה די ברורה ומאכזבת: כי בתחום הגמגום, הסיכויים לצאת מהבעיה הם נמוכים, בודאי ביחס לשאר התחומים הנידונים בכתבה זו. מזכיר לנו אחד מאנשי השטח כי היה פעם אדם שחיבר ספר - כך על פי האגדה - "מאה שיטות לשיפור זמני בשטף הדיבור אצל האדם המגמגם". מייאש? נכון? אך למרות הכתף הקרה שקיבלנו. לא הרפינו וניסנו לחרוש את השטח. הממצאים שאנו מעלים בדינו. הם משהו בנוסח: תלוי בעומק הכיס שברשותכם. אז ברוח ימי החג - אם נצא מנקודת הנחה - שזכיתם בבית הים. נוכל להתקדם הלאה: מיד נביא מספר רשמים ואפיזודות ממרכזים שונים המטפלים בתחום שטף הדיבור. אך ראשית לפני הכל. נדון במיתוסים הקיימים בתחום הגמגום ונשתדל להפריכם.

⊗ המיתוס המשמעותי הנפוץ בציבור הוא כי יש זיקה וקשר בין חרדה ופחדים לגמגום. אנשי השטח איתם אנו משוחחים טוענים בלהט כי מדובר בשטויות והבלי הבלים, אם נבחר להתנסח בצורה עדינה. הבעיה של שטף הדיבור - כך על פי המומחים הינה בעיה מוטורית לכל דבר ועניין. בעיה מוטורית של שליטה במערכת הדיבור. וזאת למודעי כי מתוך 600 שרירים הקיימים בגופנו, 200 מתוכם נמצאים באזור הפה. והנה - הסיבה שיש נטייה לחשוב בכיוון של חרדה ופחד. נובעת מהעובדה הפשוטה שכל אדם הנמצא במצב של חרדה נעתקות לו המילים מהפה. כפי הביטוי הספרותי השכיח. ומכאן שאדם משליך ממצבו הוא למצבם של הזולת. אך כאמור אין שום קשר אמיתי בין השניים. למעשה - בסיוור שערכנו לצורך הכנת הכתבה ב"מרכזים" מסוימים לטיפול בבעיות גמגום ושטף הדיבור. אנו פוגשים שיטה הגיונית וטובה המיועדת לטיפול חד שבועי במרכז עם שיעורי בית עקביים כל יום למשך מחצית השעה. עם זאת אין ספק שצריך עזבי ברזל ומוטיבציה אדירה מצד התלמיד או המטופל. הפעולות הנדרשות מהתלמיד הם: (1) נשימה נכונה (2) התחלה רכה (3) הפחתת לחץ באברי ההיגוי (4) עקומת קול נכונה. התלמיד מקבל אוזניות ויושב מול צג מחשב. על הצג אנו רואים גרף המסמל את עקומת הקול. כאשר התלמיד יתחיל בעקומת קול גבוהה, הגרף על הצג יעלה באופן חד כלפי מעלה. משהו שבהחלט מזכיר מכשיר מוניטור מהבית חולים. מה שמרגש במרכזים הללו, שכולם מרגישים בבית. משהו כמו קבוצת תמיכה. יתירה על זאת: הצוות אינו מכנה את הקליינטים: "מטופלים" כי אם "בוגרים". חידוש מעניין ומרענן במחוזותינו.

חכם מה הוא אומר

רגע מרגש ומפעים היה כאשר חתן ביום חופתו בא לחלק הזמנות לכל הצוות. מדובר בבחור יקר שהיה מגמגם כבד. וכעת הוא מדבר בבטחון ובשטף לכל דבר. אכן מרגש. ערך מוסף משמעותי אותו אנו רואים: זה התאספות כל חברי הקבוצה מאותו חתן גיל. בחורי ישיבה בגילאים זהים. כ- 15 במניין. פעם בשבוע. כאשר כל אחד מהמשתתפים מרצה בפני חברי הקבוצה מספר דקות. ואל תשכחו, מדובר על בחורים מגמגמים הנמצאים בתוך תהליך הטיפול. בתום ה"הרצאות" ניגש לפי תור אחד מה"בוגרים" כשליח ציבור לתפלת מנחה. באוזן חדה ניתן להבחין בעקומת הקול הרכה. בסבלנות. עם כל הזמן שבעולם. בנחת. עם תום התפלה, הבחור התורן זוכה למחאות כפיים נרגשות ונלהבות מכל חברי הקבוצה. ובינינו בצדק רב. "הוא עשה את זה". את הבלתי יאומן. אכן כפי שעינכם רואות עם עקשנות ורצון. ניתן להגיע לפתרון הנכון.

רואים את הקולות

⊗ ומדיבור לשמיעה. מאחר וכל עניין השפה והדיבור הכל מתחיל בדבר הבסיסי שנקרא שמיעה. אדם חרש שלא ישמע דיבור בחייו. ברור ונהיר שגם שפה לא תהיה לו. יצאנו איפה לבדוק את נושא השמיעה. עד כמה שהדבר נשמע תלוש ולא שייך אלינו. מגיעים מחקרים עדכניים ומראים לנו כי אחוזי הילדים הסובלים מירידה בשמיעה עומדים על 5%. ואם אתם שואלים, אין הבדל בנושא זה בין בנים לבנות. משמעות נתון מדהים זה של חמשה אחוז הסובלים מלקות שמיעה. כי בכל מחזור של מאה ילדים יהיו בממוצע חמשה ילדים בעלי לקויות שמיעה! ובכל כיתה של עשרים תלמידים יהיה בממוצע תלמיד אחד לקוי שמיעה. נתון מפתיע זה מביא אותנו כמעט בהכרח למסקנה המתבקשת הבאה: מאחר ואין אנו רואים בשטח אחוזים כל כך גדולים של ילדים בעלי לקויות שמיעה, אין זאת כי אם מחמת שני גורמים: **(א זיהוי ב) הכחשה**. ונפרט קמעה: **(א זיהוי - לא תמיד ההורים מזהים מצב של ירידה בשמיעה למרות בדיקות הסינון הנעשות למיטב ידיעתנו שלוש פעמים. ב) הכחשה - ההורים הגיעו למסקנה והפנמה שאכן הילד סובל מלקות שמיעה. אך מחליטים לא לרכוש עבורו מכשירי שמיעה שיעזרו ויסייעו בעדו בהתמודדות. אנו מפנים וממקדים את השאלה לעבר אנשי המקצוע - לנסות ולהבין מה בעצם הדבר שגורם להורים לקבל הכרעה כל כך משמעותית עם השלכות אדירות למנוע מהילד הזך והתמים החמוד והיקר את הכלי הבסיסי שיעזור לו להצליח ולהתמודד בחיי היום יום בלימודים, בחברה ובכל מקום בו הוא נמצא.**

⊗ והנה התשובה אותה אנו מקבלים: **(א שיקול כלכלי - מדובר בעלויות גבוהות מאוד. אשר ההורים לא תמיד יכולים לעמוד בהם. וזה הסיבה לדחות את קבלת ההחלטה ולהקפיא את רכישת המכשירים. ב) מבחינה חברתית - יש סטיגמה מסוימת. אנו כביכול מכריזים קבל עם ועדה שאכן כן יש לילדנו "בעיה". והנה - קוראים יקרים - לא באנו הנה רק כדי לסקור את תמונת המצב בלבד. כי אם בעזרת השם להשתדל לשנות כיוון חשיבה היכן שצריך. בשיחה מאוד מאלפת המורכבת מאנשי חינוך ואנשי מקצוע החיים את השטח. אנו שומעים על כל טענה פירכא מוצקת ואיתנה.**

⊗ **בנוגע לטענה הראשונה של שיקול כלכלי -** אכן כן. אפשר להבין ללבו של ההורה על העלויות הגבוהות. אך כדאי מאוד לדעת שמעבר להחזרים שההורים זכאים לקבל. ומעבר לקצבה של ביטוח לאומי. ישנם גם כן "קרנות" מיוחדות המיועדות לסייע במימון רכישת מכשירי השמיעה. כך שבשורה התחתונה, ההורה לא יישאר עם הוצאה עצמית גבוהה, על כל פנים באופן יחסי.

⊗ **בנוגע לטענה השנייה על שיקול סביבתי וחברתי -** נחלק את התשובה לשנים: א) ניתן להסתכל על הנושא בצורה עניינית. כמו אדם אשר יש לו קוצר ראייה והוא זקוק למשקפיים. זה לא מראה כלל ועיקר על אינטליגנציה ירודה ונמוכה, כידוע לכל בר דעת. זה לא מראה על שום פגם. כך בדיוק נמרץ בעניין השמיעה. יש לילד ירידה בשמיעה. ויש לנו היום

חכם מה הוא אומר

10

בס"ד את הכלים הנהדרים והמפותחים לעזור ולסייע בנידון זה. וחבל מאוד להתנער מאפשרות קידום זו. אגב - גם היום בעידן המודרני המתפתח, ישנם מדינות מסוימות בחוץ לארץ התקועים אי שם מאחורה. ידוע לנו על מקרה של שלוחים שנאלצו לקטוע את שליחותם באחת ממדינות אלו, עקב אמירה נחרצת של הרופא המקומי שקבע מסמרות: "אין מה לעשות" ללקות השמיעה. כך זה יישאר לכל החיים. מגוחך ומוזר. אבל כן יש מקומות בגלובס התקועים בפיגור מסוים. אשריו ואשרי חלקו. שיבושם לו. אבל אנו זכינו בסייעתא דשמיא כאן בארץ, להיות מהמובילים הבולטים בתחום פתרונות ללקויות שמיעה. וחבל לפספס זאת. (ב) כאשר ההורה "ייכנס לנעלים" של הילד ויבין את הסבל הרב שהוא סובל. כאשר הוא משקיע אנרגיה וכוחות אדירים על מנת לשמוע את השיעור. הדבר הזה לוקח ממנו כוחות. גורם לעייפות רבה ומשאיר אותו מותש. יתירה על כך עד שהתלמיד יצליח לשמוע מה הרב'ה אומר - תהליך הכלול מהרבה מאוד ניחושים - ולעבד את הנשמע, הרב'ה כבר ימשיך הלאה בשיעור. וישאיר את האומלל שלנו בתחנה. בעוד הרכבת דוהרת קדימה. כל זאת ועוד צריך לקחת בחשבון כאשר רוצים לשלול ממנו את הזכות הבסיסית של מכשירי השמיעה ככלי עזר מינימאלי ומתבקש.

☒ אם כן הפנמנו עד כמה חשוב ויעיל לטפל נכון ומקצועי בלקויות שמיעה. וכעת הגיע הזמן לתת את "נורות האזהרה" והתסמינים העלולים לעורר חשד בגיל הרך ובגיל היסודי ללקות שמיעה. ובכך: (1) ירידה בשפה ושפה דלת תוכן. (2) חשש לבעיות קשב וריכוז. (3) מצב חברתי לא תקין (4) לא מתייחס כאשר החברים פונים אליו (5) מרבה להתנהג באלימות (6) תפקוד שונה בעת רעש. (7) ברחוב, בעת חציית כביש, אינו מבחין במקור הרעש, צפירת מכוניות וסירנות אמבולנסים. (8) כאשר משוחח בטלפון יש לו העדפה קבועה לאוזן מסוימת (האוזן התקינה, במקרה של ליקוי חד צדי). (9) עייפות רבה. מותש לעיתים קרובות.

☒ ובכן - לא ניתן לסיים נושא חשוב זה בלי סיפור טוב ומרגש - אשר כותב השורות שומע מכלי ראשון. ילד בן שש עם הפרעות חמורות בהתנהגות, הפרעות ובעיות בשליטה עצמית בסיסית. וכמובן בעיות לימודיות חמורות. בלית ברירה ההורים עמדו להכניס את הילד למוסד לבעלי פיגור. במבחן הכניסה למוסד, התבצע לילד בדיקת שמיעה בסיסית. בה אובחן הילד כסובל מלקות שמיעה בינונית, על אתר נרכש לילד מכשירי שמיעה, בתוספת הצמדת קלינאית תקשורת לצמצום פערי השפה שהצטברו עד גיל זה. רבותי - לא יאומן כי יסופר: לאחר שנה הילד נכנס לתלמוד תורה רגיל לכל דבר. ההורים בדמעות של גיל והתרגשות תיארו את תחושתם: "קיבלנו ילד במתנה!!!"

☒ בנימה אופטימית זו נסיים את הכתבה דנן. הנה כי כן הרי לנו כאשר ההורים הם בבחינת "חכם מה הוא עושה" ולוקחים אחריות לביצוע הפעולות הדרושות בכל תחום ואגף. הילד יהיה בעזרת השם בבחינת "חכם מה הוא אומר". ואכן נזכה לבנים ותלמידים תלמידי חכמים העמלים בתורתנו הקדושה מתוך הבנת הלב ובהירות המחשבה בקדושה וטהרה מתוך שמחה ועונג רוחני וסיפוק נפשי. אכי"ר. עד ביאת גואל צדק. בב"א. **בהצלחה!!!**